

СЪЗДАЛ ЛИ Е АСПАРУХ ДЪРЖАВА БЪЛГАРИЯ?

Светослав Диамандиев

Българската историческа наука е създала една догма, в противоречие с историческите факти, според която днешната държава България се разглежда като основана от кан Аспарух през 681 г. Това беше повод през 1981 г да се проведат пищни тържества и да се открият скъпи паметници, ознаменуващи 1300 години България.

От анализа на В. Златарски относно разпръскването на Кубратовите синове, начело на поверените им от Кубрат български племена, разбираме, че престо-лонаследникът Безмер или Бат Баян е станал владетел на Кубратовата България преди да се подчини на кагана на хазарите. Той оглавявал властта над българите в старите територии в съвластие с Аспарух две години и осем месеца (4, с. 19).

В. Златарски съобщава, че българите, водени от Котраг, втория син на Кубрат, създали „...известното в историята на източна Европа *волжско-камско* царство с основаването на град *Болгар* – столица на това царство”(3,с.115). Името на царството не е известно.

За Кубер се казва, че като се настанил в Панония признал властта на аварския каган. По-късно се заселил в Керамисийското (Битолското) поле, недалече от Солун. Изглежда, че Куберовата орда не е имала възможностите да създаде държава (3, с. 116,121).

Петият син на Кубрат на име Алцек или Алцеко отвел своите българи в Италия „при краля Гримуалда”, който ги препратил при сина си Ромуалд, за да ги засели разпръснати в пусти места като *Serinum, Bovianum et Iserniam* и по други градове. Очевидно, за държавна структура на може да се говори (3, с. 118).

Държава с името България запазило само владението на Аспарух. След решителния сблъсък между войските на василевса Константин IV Погонат и Аспарух бил сключен мир. За събитието свидетелства Георги Кедрин: „Василевсът, като искал да бъде в мир с всички, сключил договор с тях и поради глупостта му християните се покрили със срам”(6, с 123). В. Златарски преценява, че „...тоя мир бил равносилен с официално признаване новата държава върху територията на империята. Затова и новооснованата българска държава била наречена от византийците *ВулгарИѿа*, по името на оня народ, който бе застанал на чело в организацията на тоя отначало политически съюз, а сетне политическа и национална единица на Балканския полуостров”(3, с. 147). Става дума за химерен съюз на българите със славянски племена.

В. Златарски отбелязва, че Дунавска България била държава върху територията на Византия, което е пълен абсурд. Един от основните критерии за държавен суверинитет е да бъде територията, която обитава населението на държавата притежание на същата тази държава. Тази постановка на Златарски поставя Аспарух в положение на вожд, подчинен на василевса. Т.е. Аспарух е защитил българската независимост пред хазарите, за да стане васал на Византия. Историческите сведения не го потвърждават, а напротив, свидетелстват за победоносни военни сблъсъци на конницата на владетеля на независима България Аспарух с византийските войски.

От друга страна Г. Бакалов и Пл. Павлов пишат по повод на сключения договор между Аспарух и василевс Константин Погонат: „Тъкмо с този договор се признава и вече създадената българска държава” (2, с. 185). Дали съзнателно или не, авторите дават основание да се мисли, че Българската държава на Аспарух била създадена преди договора. Може би трябва да разбираме, че с казания договор България е добила международно признание. Така или иначе не става дума за онази държава, която Кубрат възстановил след бунта на Гостун против аварите и която патриарх Никифор и Теофан Изповедник са нарекли велика. В. Златарски предполага, че Теофан определил Кубратовата държава като „стара” в сравнение с държавата на Балканите (3, с. 100). Вероятно той разглежда определението като

„по-стара”. Не приемам това тълкуване на големия историк, защото прилагателните „старата велика” говорят за исторически доказано величие, което, за да бъде действително, трябва да е било защитавано в продължение на векове.

За това дали Аспарух е създал нова държава под името България се съди още и от съхранените протоколи на Шестия вселенски събор, проведен в Константинопол между 7.11.680 г и 16.9.681 г. На 16-тото заседание на събора епископът на Апамея Константин съобщил за поискан разговор с василевса Константин IV Погонат по повод предстоящата му война с българите. Той казал, „...ако бях изслушан нямаше да претърпим онова, което претърпяхме тази година, сиреч каквото претърпяхме във войната с България” (2, с. 185). Очевидно епископ Константин не е използвал името България като географско понятие, защото такова не е съществувало и не съществува, а като име на държавна структура с народ, притежаващ значителна цивилизационна характеристика, за което говори уважителният тон, с който е наречена държавата му.

Този цитат от протокола на събора съобщава още, че последната решителна битка между Византия и България е проведена през 681 г, която е и година на мирния договор подписан между владетелите.

Основният си аргумент, за да докажа, че Аспарух не е създал своя държава, изграждам върху Именника на българските канове, който в интересувания ни период беше разтълкуван в книгата ми „Датите на възцаряване на българските канове до Умор”, 2006 г. На първо място ще декларирам установената от мен абсолютна математическа точност на записаните години на възцаряване на последните 10 български владетели от Именника. За изчисляване на датите на възшествието им използвах елементарна аритметика, според която Кубрат е бил владетел на България между 617 и 677 г. През 633 г, отчитайки тревожните събития свързани с придвижването на азиатски народи на запад и в т. ч. на хазарите, Кубрат поставил начело на уногундурите Аспарух и го направил свой съвладетел. Вероятно по същия начин е постъпил и с останалите си синове. През 677 г канартекинът (престолонаследникът) Безмер (Бат Баян) наследява короната на починалия Кубрат и оглавява България. Несъмнено с този акт не се е създала нова българска държава. През 680 г, т.е. 3 години по-късно, Бат Баян, запазвайки властта си върху черните българи, се подчинява на хазарите и става васал на хазарския каган. Непосредствено преди този акт България е била владение на суверенните съвладетели Безмер и Аспарух. Като се поставил в положение на васал на кагана, фактически Бат Баян е абдикирал от властта си върху независимата Българска държава. Останалият единствен суверенен владетел на българите Аспарух, автоматично оглавява Старата Велика България. Няма съмнение, че застрашен от съдбата на брат си и обезсилен от разпръскването на българските племена Аспарух, начело на уногундурите, се отправя на запад и се заселва временно на север от устието на р. Дунав.

Застрашен от надвисналата опасност за Византия и раздражен от набезите на българската конница, василевс Константин IV Погонат решава да прогони българите далече от своите граници. Както е известно тази предизвикана от Аспарух война е била неуспешна за източната империя на ромеите и като резултат канът получил правото на собственост върху завоюваните земи на Малка Скития, където заселил своя народ. Заедно с това България, в качеството си на федерат на Византия, се задължила, срещу съответно заплащане, да не пропусне хазарите на запад от р. Днепър. Така Българската държава променя обитаваната от нея територия без да е предизвикано каквото и да било сътресение в държавната организация. Аспарух е имал подкрепата на съвета на великите боили. Силата на конната армия на българите се е основавала на военното и икономическо сътрудничество, което му е оказвано от останалите първенци. Рели-гиозната институция на колобритите е имала своята активна роля в подкрепа на короната. Градостроителните традиции на българите били проявени при овладяването на новите територии. Държавата е съществувала, независимо от преместването на столицата, което не прави държавата новосъздадена. Това се е случвало на

много страни в света без да е поставяно начало на нови държави. Такива примери има в собствената ни история. Преславският събор премества столицата от Плиска в Преслав, а Самуил прави Скопие престолен град, без това да предизвиква някаква държавна промяна.

Именникът на канове по начина на своя запис предлага едно много сериозно доказателство за съществуващия континуитет в развитието на Българската държава от Кубрат насетне. Това се доказва от текста: „Тези 5 князе царуваха 515 години от другата страна на Дунава с остригани глави. А след това дойде Исперих от тази страна на Дунава, както е и до сега” (4, с. 3). От този текст се разбира, че в държавата отсам р. Дунав е бил създаден този най-велик български писмен паметник, в който Исперих е на 6-то място, а не на първо, както би следвало да бъде, ако летописците на Умор са оценявали България като създадена през 681 г. Нещо повече, П. Добрев доказва, че Именникът е свидетелство за 600 годишно съществуване на България през 765 г.

Властта на кан Кубрат е отишла в ръцете на велик негов наследник. Не е формулирано от изследователите някакви основание, според което, държавата е започнала ново съществуване в резултат от договора, подписан между Аспарух и василевса Константин Погонат през 681 г. С този договор земята между Балкана, Черно море и Дунав, т.е. днешна Добруджа, е била отстъпена, както се каза, като собственост на българския владетел. Доказателството за това твърдение се съдържа в освидетелстваното от гръцките хронисти дарение, направено от василевс Юстиниан II, като жест на благодарност към кан Тервел за оказаната му военна помощ да възстанови властта си във Византия. Това дарение включва областта Загоре, която се намира на юг от Балкана и граничи на изток с Черно море. Естествено е, че ако земите на Добруджа и част от Мизия не са били все още притежание на Аспарух, то първата естествена крачка от благодарността на Юстиниан щеше да се прояви като признае на Тервел собственост върху тези земи, а не да добавя нови като споменатата област Загоре и то от другата страна на Балкана, в опасна близост с Константинопол. Това е едно косвено основание, но то е безупречно и достатъчно авторитетно.

Посочените по-горе дати, проследяващи приемствеността на държавната власт от синовете на Кубрат и данните от Именника на канове свидетелстват за следното: Аспарух е бил 46 години и 10 месеца съвластник на баща си и на по-големия си брат и 14 години и 2 месеца самостоятелен владетел над уногундурите, което прави пълни 61 години пребиваване на Аспарух във върховната власт на България. Това съвластие на Аспарух не са разгадали изследователите на Именника на канове и то именно е предизвикало противоречиви мнения, в резултат на което дълги години свидетелствата на този изключителен за историята на българския народ домашен документ са се поставяли под съмнение. Като един от фундаменталните резултати от дадените отгоре данни са определените години на властването на Тервел между 694 и 715 година.

Да се твърди, че Кубратовата България е останала под скиптър на приелия васалство към хазарите Бат Баян е неубедително. Великите боили на третия от синовете на Кубрат, който е оглавявал уногундурите, не са приели да се подчинят на един чужд владетел и са поискали от своя господар да приеме короната на държавен глава и да поведе своето племе към други земи, където да се заселят. За целта не е било необходимо да се извършва наследяване. Аспарух е бил съвладетел на България заедно с Бат Баян и отказа на големия брат от суверенната власт дава автоматично права на останалия независим владетел да поеме кормилото на властта. Държавността е носена от единството на племето, от силната власт на кана и от бойната мощ на неговата конница.

Ако приемем, че Аспарух е създал нова Българска държава, значи се съгла-сяваме, че той е довел своите уногундури на Дунава в качеството си на пълководец, а не на кан, което значи, че той се е отказал да бъде владетел на независимата Стара Велика България. От всяка гледна точка това е немислимо, защото подобно събитие е в исторически смисъл фактическа

деградация на владетелската власт, което не може да се мотивира в нашия случай по никакъв начин.

След изтеглянето на уногундурите от територията на Кубратовата България, хронистите не споменават властта на Бат Баян, която изчезва от техния поглед като вода в подвижни пясъци. Държавата България, оглавена от Аспарух, не е нова България!

Горните свидетелства, както и анализът, направен на Именника в посочената вече книга, обосновават твърдението ми, че Българска държава е съществувала на евро-пейска територия от 165 г. сл. Христа.

В една малка книжка, наречена „Коя е рождената дата на българската власт в Европа”, 2008 г, доказах, че 24 март 165 г сл. Хр. е датата на прогласяването на първата българска власт на европейска територия.

Накрая ще се опитам да дам едно обяснение защо нашите историци са се отказали от реалното начало на българската държавност в Европа като ще цитирам един западен посланик в София през 1987-1988 г., от чието мнение читателят би могъл да си направи съответните изводи: „Людмила изигра и ръководна роля при организиране честването на 1300 години Българска държава в широк план през 1981 г – засенчвайки, съвсем не случайно, руснаците, които току-що бяха отпразнували своя хиляден юбилей. ... Людмила беше издигната до член в Политбюро на Комунистическата партия на България през 1979 г, но през 1981 г на 39-годишна възраст умря от необявено заболяване.” (6, с. 74,75).

* * *

Дали когато Александър Македонски отсяда за три години в люлката на българите – Бактрия е заварил тяхна държавна структура не се знае, но може да се предположи, че българите, освен влиянието на Персийската империя, са възприели някои европейски държавнически практики от приближените на великия завоевател. Ако не друго, те са взели градоустройствените умения и ползването на писменост с фонетична азбука, които българите показват на дело в земите, през които са преминали от Бактрия до Стара планина.

* * *

ЦИТИРАНИ АВТОРИ

1. Златарски, Васил. История на българската държава през средните векове. Т. 1,ч.2. С.,2007.
2. История на българите. Под редакцията на Георги Бакалов.С.2003.
3. Златарски, Васил. История на българската държава през средните векове. Т. 1,ч.1. С.,2007.
4. Д и а м а н д е в, Светослав. Датите на възцаряване на българските канове до Умор. Стара Загора, 2006 г.
5. Кедрин Георги - Йоан Скилица. Кратка история. ГИБИ 6. С.,1965.
6. Гартхоф Реймънд. Свидетелства за студената война. С.,2001.